

RELIGIONS ANCESTRALS

Al llarg del temps s'han fet molts intents de classificar les religions, segons el seu origen, segons els tipus de divinitats o segons l'ús que fan dels símbols. Una de les classificacions més conegudes és la que diferencia entre «religions ancestrals» i «religions revelades». A Occident tenim tendència a diferenciar entre oralitat i escriptura i per això mateix sovint es considera que les religions tradicionals vindrien a ser les de tradició oral, és a dir, les que passen la seva saviesa de pares a fills, mitjançant la creació d'una memòria bàsicament estable sobre els signes de la naturalesa. De l'altra banda, hi ha les religions que s'organitzen al voltant d'un llibre, o d'un cànon de veritats revelades, que els grecs anomenaren '*biblion*' (religions de llibre). Les «religions de llibre», o «religions revelades» són tres: judaisme, cristianisme i islam i s'hi inclou també, de vegades, el budisme, tot i que el seu missatge escrit es recollí tardanament.

Aquesta distinció entre «religions ancestrals» i «religions revelades» és moderna i poc consistent amb l'experiència dels pobles tradicionals, perquè a l'inici de qualsevol tradició religiosa hi ha sempre un missatge oral. En les religions tradicionals, estrictament no hi ha sacerdoti. Les fórmules religioses s'aprenen dels ancians o es deriven de la contemplació de la natura. Tampoc no hi ha textos escrits, ni uns déus personals: les divinitats són les forces de la natura. El missatge sagrat de primer és rebut com a 'escolta de Déu' i es manté en la memòria; només posteriorment s'escriu per tal de garantir una transmissió fiable i sobre tot per establir una ortodòxia, garantida per grups de sacerdots.

En el grup de les «religions ancestrals» s'inclouen habitualment l'animisme i el fetixisme

1.- La paraula «animisme» va ser proposada per l'antropòleg Edward Burnett Tylor al seu llibre *CULTURES PRIMITIVES* (1871) i serveix per designar el conjunt de creences religioses (no sempre consistent des d'un punt de vista lògic) que es fonamenta en una concepció naturalista de la realitat.

L'animisme és la religió autòctona de l'Àfrica occidental (Burkina, Mali...) practicada molt abans de l'arribada de l'Islam i del Cristianisme. En aquesta cosmovisió, el món, i especialment el món natural, es mou gràcies a una sèrie d'esperits que habiten i 'animen' totes les coses. D'aquesta manera en les religions tradicionals de tipus animista no hi ha una diferència gaire clara entre el natural i el sobrenatural, ni entre la realitat i el somni. Bàsicament,

el món dels déus i el món humà són propers i fins i tot estan barrejats. Les narracions mítiques que trameten la saviesa dels avantpassats testimonien aquesta mútua implicació entre ambdós nivells.

2.- El fetitxisme és una pràctica que suposa que a través de simbolismes i rituals màgics hom pot posseir i/o dominar els poders de les forces sobrenaturals a través de les quals se satisfan les necessitats immediates de la vida. Qui practica la màgica coneix la jerarquia dels déus i ofereix a cadascun el que desitja a canvi que li atribueixi algun favor.

S'han descrit quatre elements propis de la concepció del món que es vincula a l'animisme i, en general, a les religions ancestrals:

1.- Tot el que existeix, i particularment tot allò que és mòbil i viu, posseeix un principi de moviment i d'animació (o «ànima»).

2.- L'essència o nucli d'aquesta ànima és una força dotada de poder i que es localitza irregularment a l'univers («l'ànima còsmica»).

3.- Hi ha forces anímiques diferents, còsmiques o personals, però no hi ha res sense déus. La natura és sempre 'plena' de significat diví.

4.- En el cas dels humans, quan l'ànima es desencarna (se separa del cos), se sublima i es purifica, o es reencarna altre cop segons unes pautes bàsicament morals («judici de l'ànima»).

Definit així, l'animisme és la religió primordial. Les altres simplement fan créixer i desenvolupen les intuïcions primordials elementals de la tradició. Així, en el politeisme, aquests esperits es resumeixen en una 'oligarquia de déus', és a dir, en alguns esperits que en un petit nombre resulten més significatius i essencials que la resta i que generalment representen factors còsmics (el llamp i el tro, l'aigua i el vent, etc.).

En les religions ancestrals es valoren d'una manera específica tres elements:

1.- La natura que és el marc global del sagrat.

2.- La sexualitat que és una força natural i que s'identifica amb la fecunditat

3.- La comunitat, que es constitueix a partir del conjunt de descendents d'un home o un animal originari que es recorda en forma de «tòtem».

Ni l'animisme ni el fetitxisme inclouen el temps, no coneixen, doncs, la idea de progrés. Les coses significatives succeeixen en un «temps primordial», en què déus i homes vivien junts. Hi ha un temps cíclic o una 'roda del temps', que sempre torna. Els individus se senten en comunió amb la terra i tenen una sensibilitat essencialment contemplativa.

Una característica interessant de les cultures ancestrals, especialment a Àfrica, és el **sincretisme religiós**. Així en moltes cultures animistes, els cultes més o menys ancestrals es poden barrejar amb elements cristians (el culte als sants) o musulmans, però d'una manera poc 'ortodoxa'. Simplement, s'amalgama la tradició amb els elements modern segons una mentalitat que podríem considerar utilitària: tot allò que funciona és bo i, per tant, s'accepten elements d'altres religions en la mesura que semblen funcionals, tot i que pugui semblar sorprenent a un foraster.

D'una manera intuïtiva i molt genèrica, les religions ancestrals poden ser considerades ecològiques o 'ambientalistes', en el sentit que tendeixen a insistir en la no-dominació de la natura. Això no exclou que, en un moment determinat, la natura pugui patir cataclismes còsmics. Els déus de les religions ancestrals no són morals (no fan el bé), sinó que són l'expressió deïficada de forces naturals que, com el llamp i el tro, poden ser també funestes.